

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาปัจจัยด้านผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย คือ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ในปี พ.ศ. 2549 – 2553 ผู้ตอบแบบสอบถามคือหัวหน้าฝ่ายวิชาการ หรือครูผู้สอนที่รับผิดชอบงานด้านการประกันคุณภาพ ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จำนวน 117 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรมสำเร็จรูป และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง สามารถสรุปผลการวิจัยในประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. ผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ด้านผู้เรียน ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ส่วนใหญ่ในมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 53.00 มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี มีผลการประเมินคุณภาพภายนอก อยู่ในระดับดีมาก คิดเป็นร้อยละ 53.00 มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะดนตรีและกีฬา มีผลการประเมินคุณภาพภายนอก อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 55.60 มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์ มีผลการประเมินคุณภาพภายนอก

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

98

อยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 46.20 มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีผลการประเมินคุณภาพภายนอก อยู่ในระดับพอใช้ คิดเป็นร้อยละ 44.40 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีผลการประเมินคุณภาพภายนอก อยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 56.40 มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต มีผลการประเมินคุณภาพภายนอกอยู่ในระดับดี คิดเป็นร้อยละ 51.30

2. การวิเคราะห์ปัจจัยด้านผู้บริหารที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จากการศึกษาคัดเลือกตัวแปร ที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise multiple regression analysis) พบว่า ตัวแปรที่สามารถกำหนดความแปรปรวนต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 มี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ 2) ด้านการนิเทศและกำกับติดตาม และ 3) ด้านการทำงานเป็นทีม เรียงลำดับจากตัวแปรที่มีอิทธิพลมากไปหาน้อยได้ดังนี้ 1. ด้านการนิเทศและกำกับติดตาม (Beta = -.728) 2. ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (Beta = .703) และ ด้านการทำงานเป็นทีม (Beta = .262) โดยตัวแปรทั้ง 3 ตัว สามารถร่วมกันกำหนดความแปรปรวนต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสองได้ประมาณร้อยละ 18 ($R^2 = .178$)

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์ตัวแปรที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ประกอบด้วยตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการนิเทศและกำกับติดตาม ด้านการทำงานเป็นทีม ด้านการสร้างแรงจูงใจในการทำงาน และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งในการคัดเลือกตัวแปรที่ร่วมกันมีอิทธิพลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 เพื่อหาตัวแปรที่ร่วมกันส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง มากที่สุด โดยกำหนดระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ .05 เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกตัวแปรเข้าสู่สมการ ปรากฏว่า ตัวแปรด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ ด้านการนิเทศและกำกับติดตาม และด้านการทำงานเป็นทีม สามารถร่วมกันกำหนดความแปรปรวนต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ได้ประมาณร้อยละ 18 ($R^2 = .178$) โดยตัวแปรด้านการนิเทศและกำกับติดตาม มีอิทธิพลในการกำหนดความ

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

99

แปรปรวนได้มากที่สุด (Beta = -.728) รองลงมา คือด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (Beta = .703) และการทำงานเป็นทีม (Beta = .262) โดยปัจจัยด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ สามารถกำหนดความแปรปรวนต่อความสำเร็จในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 ข : 198-228) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประเมินผลภายในของสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการเริ่มทำการประเมินภายในและทำให้การประเมินผลภายในมีความก้าวหน้า ผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จจะมีระบบการบริหารงานที่เน้นการกระจายอำนาจ มีการสร้างทีมงาน วางตัวบุคคลที่ต้องรับผิดชอบได้ดีและมีการติดตามการดำเนินงานใกล้ชิดและเป็นระบบ และสอดคล้องกับแนวคิดของรุ่ง แก้วแดง (2544 : 107) ซึ่งกล่าวไว้ว่าการประกันคุณภาพทั้งภายในและภายนอกเป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษา และต้องเริ่มต้นที่ผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องปรับบทบาทของตนเองโดยให้ความสำคัญและทุ่มเทเวลาและทรัพยากร โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องมีภาวะผู้นำและพัฒนาตนเองตลอดเวลา มีความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์แนวคิดใหม่ๆ ในการพัฒนาสถานศึกษาและต้องรู้จักสร้างและกำหนดวิสัยทัศน์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาและมีความสามารถในการประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายอีกด้วย และนอกจากนั้นยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ อินทร์สุข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่าปัจจัย ด้านภาวะผู้นำของผู้บริหาร มีอิทธิพลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรวุฒ ณะ ระนอง (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษาเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า ปัจจัยระดับผู้บริหารสถานศึกษา ด้านความเป็นผู้นำทางวิชาการ ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการประเมินคุณภาพภายนอก ให้ประสบความสำเร็จ เพราะผู้บริหารจะเป็นตัวจักรสำคัญที่คอยผลักดันแรงขับเคลื่อนไปสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติตามไปสู่เป้าหมาย หรือมาตรฐานของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผู้บริหารจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ และศักยภาพอื่นๆ นำพาหรือผลักดันให้โรงเรียนมีผลการประเมินคุณภาพภายนอกที่สูงขึ้น อันเป็นกลไกสำคัญในการปฏิรูปการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

100

และด้านการทำงานเป็นทีม สามารถกำหนดความแปรปรวนต่อผลสำเร็จในการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ณรงค์ อินทร์สุข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า การทำงานเป็นทีม มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน โดยสามารถร่วมกันกำหนดความแปรปรวนต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน ได้ประมาณร้อยละ 81 คุณลักษณะของการทำงานเป็นทีมที่ดี จะต้องมีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้แก่คณะทำงานหรือคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทีมงานจะต้องมีภาวะผู้นำที่เหมาะสมเข้าใจในวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและเห็นด้วยกับเป้าหมายของสถานศึกษา และสอดคล้องกับผลการวิจัยของปทุมวดี หงส์ประชา (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาองค์ประกอบของการทำงานเป็นทีมที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 1 ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่ากระบวนการทำงานเป็นทีมส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียนอยู่ในระดับมาก และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) (2543 : 53-54) ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา มิใช่เป็นเรื่องของคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดโดยเฉพาะ และมีใช่เป็นการดำเนินงานต่างคนต่างทำ แต่เป็นเรื่องที่ทุกคนจะต้องร่วมกันทำงานอย่างต่อเนื่อง และมีการเชื่อมโยงภารกิจต่างๆ ของสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการ ด้านบริหาร กิจกรรมนักเรียน ฯลฯ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือมาตรฐานการศึกษาที่ต้องการ

ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการทำงานเป็นทีม มีความสำคัญอย่างมาก เพราะสามารถส่งเสริมพัฒนาเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนให้ขึ้นไปตามมาตรฐานที่ตั้งไว้ ความสำเร็จของงานมิได้เกิดจากสมาชิกคนใดคนหนึ่ง แต่เกิดจากพลังและคุณภาพของความร่วมมือ คุณลักษณะของการทำงานเป็นทีมที่ดีจะต้องมีการกำหนดบทบาท อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบให้แก่คณะทำงานหรือคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ ของสถานศึกษาอย่างชัดเจน ทีมงานจะต้องเข้าใจในวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนและเห็นด้วยกับเป้าหมายของสถานศึกษา สมาชิกในทีมมีความสัมพันธ์กันอย่างเปิดเผย ซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา กล้าเผชิญหน้าเพื่อแก้ปัญหาการทำงานร่วมกัน เพื่อให้งานบรรลุถึงจุดหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารควรมีการพัฒนาประสิทธิภาพของทีมตลอดเวลา

แต่ด้านการนิเทศและกำกับติดตาม สามารถกำหนดความแปรปรวนต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พระนครศรีอยุธยาเขต 2 ในทางลบ ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของณรงค์ อินทร์สุข (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

101

โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านการนิเทศและกำกับติดตาม มีอิทธิพลต่อการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายใน และไม่สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุชาย จินะเสนา (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากู้เก็ด ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยการนิเทศกำกับและติดตามการจัดการศึกษา ส่งผลต่อความสำเร็จในการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ที่พบว่าปัจจัยด้านการนิเทศและกำกับติดตามส่งผลในทางลบ อาจเป็นเพราะ โรงเรียนในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เน้นการได้รับการนิเทศและกำกับติดตามจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มากกว่าการได้รับการนิเทศและกำกับติดตามจากผู้บริหาร โรงเรียน โดยกลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 มีแผนการนิเทศและกำกับติดตามโรงเรียนในสังกัด โดยสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวางแผนการนิเทศการศึกษา ไว้อย่างเป็นระบบ ชัดเจน โดยมีการกำหนด วัตถุประสงค์ และเป้าหมายของการนิเทศ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการนิเทศ

1. เพื่อพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม
3. เพื่อติดตามการใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
4. เพื่อพัฒนาการนิเทศโดยใช้การวิจัยเป็นฐาน

เป้าหมายการนิเทศ

1. โรงเรียนในสังกัดพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. โรงเรียนได้รับการนิเทศ ติดตาม เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสาม
3. ครูได้รับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และขับเคลื่อนตามจุดเน้นของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ดังนั้นการนิเทศและกำกับติดตามจากแผนการนิเทศการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 จึงอาจเป็นปัจจัยที่มีผลตรงต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกมากกว่าผลจากการการนิเทศและกำกับติดตามของผู้บริหาร โรงเรียนจึงส่งผลให้การวิเคราะห์ของงานวิจัยในครั้งนี้ ตัวแปรด้านการนิเทศและกำกับติดตามกำหนดความแปรปรวน

มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

102

ต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 2 เป็นไปในทางลบ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

การให้ข้อเสนอแนะครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมาเป็นแนวทางในการเสนอแนะโดยพิจารณาจากระดับตัวแปร ความสัมพันธ์ของตัวแปรแต่ละตัวที่ร่วมกันแล้วส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบสอง ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยมีประเด็นสำคัญดังนี้

1. ผู้บริหารควรใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการ ในการบริหารงาน ตลอดจนการสร้างทีมงานให้มีศักยภาพที่แข็งแกร่ง เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ควรจัดอบรมสัมมนาผู้บริหารโรงเรียนให้มีความรู้ และทักษะโดยมุ่งเน้นด้านการทำงานเป็นทีม และพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร ที่จะนำไปใช้ในการบริหารงานการประเมินคุณภาพภายนอก
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 ควรนำผลการวิจัยมาเป็นข้อมูล ในการกำหนดนโยบายวางแผนพัฒนาบทบาทในการบริหารงานของผู้บริหารให้เกิดประสิทธิผลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อเป็นการส่งเสริมพัฒนาผลการประเมินคุณภาพภายนอกให้สูงขึ้น ผู้วิจัยขอเสนอแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 โดยแยกโรงเรียนที่ผ่านการรับรองคุณภาพ และโรงเรียนที่ไม่ผ่านการรับรองคุณภาพ เพื่อนำมาเปรียบเทียบและหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป
2. ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อผลการประเมินคุณภาพภายนอก ทั้งปัจจัยทางตรง และทางอ้อม จะทำให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพภายนอกที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น